

KONVERZIJA UGOVORA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU U UGOVOR O DAROVANJU ZBOG POVREDE NUŽNOG DIJELA

Diana Udiković
studentica 5. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: diana.udikovic22@gmail.com

Pregledni rad
UDK 347.68:347.472
347.447.9
Rad primljen 31. siječnja 2019.

Sažetak

U praksi sve češće dolazi do situacija kada se ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju ne mogu pobijati zbog povrede nužnog dijela. Nužni nasljednik u nasljednom pravu prema Zakonu o nasljeđivanju ima pravo na onaj nužni dio koji njemu ipso iure pripada kao zakonskom nasljedniku. Bitno je istaknuti da u nasljednom pravu ostavitelj može povrijediti nužni dio nasljednika samo besplatnim raspolaganjima odnosno besplatnim pravnim poslovima kao što je npr. ugovor o darovanju. Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju imaju sve veći značaj kod nužnog nasljeđivanja jer kao strogo formalni, dvostranoobvezni, i aleatorni pravni poslovi ne mogu biti predmet pobijanja jer je riječ o naplatnim ugovorima pa u skladu s time nužni nasljednik nema pravo na povrat te imovine radi nadopune svog nužnog dijela. U radu se analizira sudska praksa županijskih sudova te Ustavnog i Vrhovnog suda Republike Hrvatske i problematika povrede nužnog dijela nasljednika.

Ključne riječi: *ugovor o doživotnom uzdržavanju, ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, ugovor o darovanju, nužni dio*

1. UVOD

U radu će se analizirati praksa sudova u Republici Hrvatskoj o pretvorbi ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju koje je zakonodavac regulirao Zakonom o obveznim odnosima (u nastavku: ZOO) u ugovor o darovanju radi povrede nužnog dijela nasljednika jer kako Vrhovni sud navodi u presudi iz 2012. godine eventualna i moguća pravna posljedica sklapanja ugovora o doživotnom uzdržavanju jest da se isključe zakonski nasljednici iz nužnog nasljeđivanja te da ne mogu naslijediti primatelja uzdržava-

vanya.¹ Bitna činjenica ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju jest ta da se ti ugovori zbog svoje naplativost ne mogu pobijati radi nužnog dijela te zbog toga ne ulaze u ostavinski dio nasljednog prava.² Na početku rada bit će govora o bitnim pojmovima i karakteristikama ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju kojima je svrha, odnosno cilj kako im i samo ime kaže, uzdržavanje te pravo nužnog nasljednika da pobija besplatna pravna raspolaganja ostavitelja i potražuje svoj nužni dio koji mu pripada prema Zakonu o nasljeđivanju (u nastavku: ZN), što se smatra i najvažnijom posljedicom nasljednopravnog instituta. Isto tako, u radu će se spomenuti i objasniti pojam konverzije te koje su njezine pretpostavke propisane zakonom. Nadalje, u radu će biti prikazani i statistički podaci broja presuda hrvatskih sudova tijekom godina o povredi prava nužnih nasljednika kod ugovora o darovanju i ugovora o doživotnom uzdržavanju. Osim toga, bit će riječi i o komparaciji instituta nužnog nasljeđivanja u Hrvatskoj i Mađarskoj te koje su sličnosti a koje razlike između tih dvaju pravnih sustava. Također treba istaknuti da institut nužnog nasljeđivanja postoji još od rimskog prava,³ gdje je oporučitelj bio dužan svojim najbližim srođnicima osigurati određeni nužni dio tzv. *legitima portio*.⁴ Isto tako treba reći da je pravo nasljeđivanja osim u Zakonu o nasljeđivanju zajamčeno pravo i Ustavom u čl. 48. pod naslovom gospodarska, socijalna i kulturna prava.⁵ Na kraju rada, tj. u zaključku bit će dan kratak osvrt na rad i na prikupljene statističke podatke.

2. ŠTO JE KONVERZIJA?

Na početku treba objasniti pojam konverzije odnosno pretvorbe. Prema ZOO-u konverzija (*lat. conversio*) pretvaranje je nišetnog pravnog posla u valjani pravni posao⁶ te je moguća samo uz određene pretpostavke. Te pretpostavke navedene su u Zakonu u čl. 325. ZOO-a, a Zakon kaže da kad nišetan ugovor udovoljava pretpostavkama za valjanost nekog drugog ugovora, onda će među ugovarateljima, vrijediti taj drugi ugovor, ako bi to bilo u suglasnosti s ciljem, koji su ugovaratelji imali na umu kad su ugovor sklopili i ako se može uzeti da bi oni sklopili taj ugovor da su znali za nišetnost svog ugovora. Ako strane pri sklapanju nekog pravnog posla ne poznaju dovoljno pretpostavke valjanosti tog sklopljenog pravnog posla, doći će do nišetnosti pa će se u skladu s time konverzijom pokušati spasiti ti pravni poslovi. Jedan od primjera konverzije ugovor je o ustupu i

¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revizija x br. 121/2011/2, od 5. rujna 2012.

² Vidi čl. 5., st. 3. ZN-a.

³ Rimsko pravo je prvo reguliralo institut nužnog nasljednog prava gdje se najprije izgradio sustav formalnog nužnog nasljednog prava a zatim sustav materijalnog nužnog nasljednog prava.

⁴ Horvat, Marijan, Pojam nužnog nasljednog prava, Rimsko pravo, Zagreb, 1974., str. 329.

⁵ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.

⁶ Vedriš, Martin; Klarić, Petar, Gradansko pravo, Zagreb, 2014., str. 179.

raspodjeli imovine za života gdje prema propisima nasljednog prava do konverzije dolazi onda kada predak sklopi taj ugovor samo s nekim svojim potomcima dok drugi potomci koji ga trebaju naslijediti *ex lege* s time se ne slože te ono što je predak ustupio samo nekim svojim potomcima smatrat će se darom. Drugi je primjer konverzije zajam gdje je moguća pretvorba mjeničnog zajma u običan zajam ako stranke nisu stavile sve bitne sastojke koji su trebali biti u mjenici prema zakonu, a htjele su upravo mjenični zajam.⁷

3. BITNE KARAKTERISTIKE UGOVORA O DOŽIVOTNOM UZDRŽAVANJU I NJEGOVA PRIMJENA U PRAKSI

Treba istaknuti da su sve češće zloporabe ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju najčešće od strane davatelja uzdržavanja koji ne ispunjava svoje obveze prema drugoj strani te prijekare starih i nemoćnih osoba, posebice kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju te one zbog svoje naivnosti često završe bez imovine i bez krova nad glavom. Da bi zaštitio osobe od iskorištavanja, zakonodavac je u ZOO-u u čl. 587. propisao odredbu pridržaja prava stvarnog tereta u kojoj propisuje da ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, može odrediti da se u njegovu korist na njoj osnuje stvarni teret uzdržavanja. Na taj način zakonodavac je htio zaštititi osobe od zloporaba koje se javljaju u pravnom prometu. To pravno znači mogućnost zadržavanja prava korištenja npr. stana, kuće i sl., odnosno nekretnine do vlastite smrti ili smrti bračnog druga.

Pojmovi ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju definirani su novim ZOO-om koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006. godine i koji u svojim odredbama definira ugovor o doživotnom uzdržavanju kao ugovor u kojem se davatelj uzdržavanja, odnosno jedna strana obvezuje da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do smrti primatelja uzdržavanja; dok kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, druga se strana, odnosno primatelj uzdržavanja, obvezuje da će davatelju uzdržavanja za života prenijeti svu ili dio svoje imovine.⁸ Iako dosta slični, najbitnija i temeljna razlika između ta dva ugovora jest u tome što je ugovor o doživotnom uzdržavanju *mortis causa*⁹ ugovor, dok je ugovor o dosmrtnom uzdržavanju *inter vivos* ugovor.¹⁰ Ugovorne obveze i prava tih ugovora prije su bili regulirani u Zakonu o nasljeđivanju, no stupanjem na snagu novog ZOO-a zakonodavac je ipak odlučio urediti te ugovore u novom zakonu. U ZOO-u ugovor o doživotnom uzdržavanju uređen je člancima

⁷ Cf. *ibid.*, str. 179.

⁸ Članak 586. ZOO-a.

⁹ Latinski: (*za slučaj smrti*), pravni poslovi koji imaju pravni učinak tek nakon smrti stranke ili jedne od stranaka pravnog posla (oporuka, darovanje za slučaj smrti), za razliku od *inter vivos*, između živih, pravnih poslova koji se obavljaju za života.

¹⁰ Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *Gradansko pravo*, Zagreb, 2014., str. 513.

od 579. do 585. koji uređuju pojam ugovora o doživotnom uzdržavanju, formu ugovora (koja je bitna u smislu ako se ne poštuje oblik ugovora to izaziva njegovu ništavost, ali isto tako funkcija je forme da se zaštite osobe koje imaju određene koristi od toga kao što su (npr. nužni nasljednici), upis u javnu knjigu jer kada je riječ o nekoj nekretnini, davatelj uzdržavanja ovlašten je zatražiti zabilježbu tog ugovora u zemljišnu knjigu ili kada je riječ o nekoj pokretnini, npr. zrakoplov ili motorno vozilo,¹¹ odgovornost za dugove primatelja uzdržavanja, raskid ugovora o doživotnom uzdržavanju (osim sporazumnog raskida koji je moguć i kod ugovora o doživotnom i kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju) moguće je i jednostrani raskid do kojeg dolazi kada se odnosi ugovaratelja toliko poremete da zajednički suživot više nije moguć te kada jedna strana ne ispunjava ono što je ugovorom zadano, te je moguć i raskid zbog promijenjenih okolnosti (tzv. *clausula rebus sic stantibus*)¹² gdje u slučaju spora sud može urediti odnose ugovornih strana ili raskinuti ugovor. Stroga forma ugovora¹³ o doživotnom uzdržavanju izuzetno je bitna kako zbog ugovornih strana, tako i za nužne nasljednike i za treće strane jer nužni nasljednici gube pravo na nužni dio ako se otuđi imovina valjanim ugovorom o doživotnom uzdržavanju.¹⁴

Županijski sud u Varaždinu obrazložio je u svojoj presudi 2012. godine da se ugovor o doživotnom uzdržavanju neće moći pobijati ako je vrijednost predmeta upućenih prema osobi primatelja bitno veća ili zbog kratke ugovorne obveze uzdržavanja.¹⁵ Isto tako sud je utvrdio da ako je ugovorom o doživotnom uzdržavanju stečena cijela imovina primatelja, tada nema ni nužnog dijela ni ostavine. U konkretnom slučaju ugovorom o doživotnom uzdržavanju primatelj uzdržavanja je tužiteljici dao sve svoje pokretnine i nekretnine te ta imovina prema čl. 5., st. 3. ZN-a ne ulazi u ostavinu jer je ona pravo vlasništva nad tom imovinom stekla nakon smrti primatelja uzdržavanja pok. K. I. te da su tužiteljicini navodi neosnovani jer pravo na nužni dio nasljedstva ima kći kao zakonska nasljednica pok. K. I.¹⁶

S druge strane, u drugom slučaju Vrhovni sud Republike Hrvatske 2012. godine nije prihvatio reviziju u konkretnom slučaju koja je bila tražena od strane tužene, odnosno supruge u konkretnom slučaju pok. J. O.-a jer je bila riječ o slučaju gdje je ugovor o uzdržavanju bio ništavan jer je nedopuštena pobuda za sklapanje ugovora o uzdržavanju između pok. J. O.-a i tužene (supruge pok. J. O.-a) bila da se isključe nužni nasljednici a

¹¹ Članak 581. ZOO-a.

¹² Belaj Vlado, Prestanak ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, u: Prestanak ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Liber amicorum Nikola Gavella: građansko pravo u razvoju: zbornik radova u čast 70. rođendana profesora emeritusa Nikole Gavelle, Igor Gliha, *et al.* (ur.), 2007, str. 696.

¹³ Tako i VSRH, br: Gzz-21/1992-2.

¹⁴ Bevanda, M.; Čolaković, M., Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u sudskoj praksi, Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse: zbornik radova s međunarodnog savjetovanja, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, 10 (2012), str. 276.

¹⁵ Županijski sud u Varaždinu, od 23. ožujka 2012.

¹⁶ Prema čl. 69., st. 1. ZN-a samo zakonski nužni nasljednici imaju pravo na nužni dio.

ne uzdržavanje kako je i bilo predviđeno ugovorom o uzdržavanju. Naime, u postupku je utvrđeno da je prava volja stranaka u ugovoru o uzdržavanju bila da se majka, zakonska nasljednica pok. J. O.-a isključi iz nasljedstva te da supruga pok. J. O.-a naslijedi svu njegovu imovinu (riječ je bila o kući). Tužena je u iskazu na kraju sama i priznala da joj je namjera bila da naslijedi svu imovinu svoga pokojnog supruga i da isključi ostale nasljednike od nužnog dijela.¹⁷ Vrlo je bitno istaknuti da ugovorne strane, kako kod ugovora o doživotnom uzdržavanju tako i kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, ne smiju zlorabljivati svoja prava, te da se moraju pridržavati ključnog načela obveznog prava a to je *načelo savjesnosti i poštenja*.¹⁸

Na Županijskom sudu u Zadru 2017. godine u jednom predmetu je bila riječ o nasljedstvu na koje se pozivala zakonska nasljednica prvog nasljednog reda kći ostaviteljice A. M. G. i oporučna nasljednica A. P. Ostaviteljica je svoju nekretninu, točnije jednosoban stan u Zadru, ostavila A. P., a ona je zauzvrat trebala održavati stan te plaćati redovite mjesečne rate stana te se morala brinuti o njoj do kraja njezina života te nakon njezine smrti bila je dužna podmiri financijske stvari oko pogreba. Nadalje, nasljednica A. P. tvrdila je da je ostaviteljica raspolagala i naplatnim pravnim poslom, odnosno ugovorom o uzdržavanju. S obzirom na to da je ostaviteljica raspolagala stanom u Zadru te je sud utvrdio da to ne bi predstavljalo imovinu u konkretnom slučaju te da spomenuta A. P. ne bi bila oporučna nasljednica. Iako je zakonska nasljednica A. M. G. osporavala ugovor o uzdržavanju, sud je zaključio da se sporni odnosi ne odnose na sunasljednike, nego da je tu riječ o sporu zakonske nasljednice i treće osobe te da se ne može prekinuti ostavinski postupak jer nisu ispunjeni uvjeti za to. Isto tako sud je naveo u svome obrazloženju da je zakonska nasljednica ovlaštena poništavati ugovor o doživotnom uzdržavanju te da svoj zahtjev prema A. P. može ostvarivati u parnici izvan ostavinskog postupka.¹⁹

3.1. BROJ PRESUDA HRVATSKIH SUDOVA O UGOVORU O DOŽIVOTNOM UZDRŽAVANJU I POVREDI NUŽNOG DIJELA TIJEKOM GODINA

USTAVNI SUD

Tablica 1.

GODINA	2004.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2016.
BROJ PRESUDA	1	1	1	2	1	1	1	1	1

¹⁷ VSRH Rev x br. 121/2011/2, od 5. rujna 2012.

¹⁸ Cf. *ibid.*, str. 276.–293., 285.

¹⁹ Županijski sud u Zadru, br. Gž-1448/2016-2 od 30. lipnja 2017.

Iz priložene tablice može se vidjeti da je Ustavni sud u razdoblju od 2004. godine pa sve do 2016. godine imao svega deset presuda koje su se ticale ugovora o doživotnom uzdržavanju i povredi prava nužnih nasljednika, od toga samo dvije presude Sud je imao u 2010. godini.

VRHOVNI SUD

Tablica 2.

GODINA	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.
BROJ PRESUDA	4	4	7	6	7	4	2	1	2

GODINA	1999.	2000.	2001.	2004.	2005.	2006.	2008.	2010.	2011.
BROJ PRESUDA	2	3	1	1	1	2	2	3	8

GODINA	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
BROJ PRESUDA	5	6	2	5	1	1

Vrhovni sud u razdoblju od 1990. godine do 2017. godine imao je ukupno 80 predmeta o kojima je odlučivao te je on jedini sud koji je imao najviše presuda o ugovoru o doživotnom uzdržavanju i povredi nužnog dijela do danas.

ŽUPANIJSKI SUDOVI

Tablica 3.

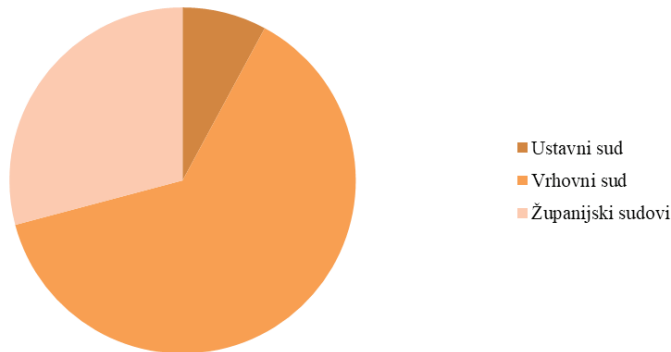
GODINA	2006.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
BROJ PRESUDA	1	2	2	3	2	3	1	3	4

GODINA	2016.	2017.	2018.
BROJ PRESUDA	10	5	1

Županijski sudovi u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2006. godine do danas donijeli su ukupno 37 presuda o ugovoru o doživotnom uzdržavanju i povredi nužnog dijela.

Grafikon 1.

**GRAFIČKI PRIKAZ BROJA PRESUDA HRVATSKIH SUDOVA
O UGOVORU O DOŽIVOTNOM UZDRŽAVANJU I POVREDI
NUŽNOG DIJELA**

Iz navedenog grafičkog prikaza može se vidjeti da je Vrhovni sud Republike Hrvatske imao najviše presuda u kojima je odlučivao u predmetima o ugovoru o doživotnom uzdržavanju i povredi prava nužnih nasljednika, točnije njih 80, dok je Ustavni sud Republike Hrvatske imao najmanje presuda, točnije njih deset.

4. UGOVOR O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

S druge strane, ugovor o dosmrtnom uzdržavanju je ugovor koji je dosta sličan ugovoru o doživotnom uzdržavanju, međutim, kod ovog ugovora davatelj uzdržavanja stječe imovinu od primatelja uzdržavanja u trenutku sklapanja ugovora. Ovaj ugovor izaziva dosta polemike između pravnih stručnjaka koji smatraju da se ovaj ugovor sve više zloupotrebljava u praksi najčešće na štetu uzdržavanoga. Najčešće je riječ o starijim osobama u godinama koje zbog svoje naivnosti i starosti potpisuju ugovor o dosmrtnom uzdržavanju i na koncu budu prevareni i ostavljeni na ulici.

Prema jednom novinskom članku objavljenom 2017. godine Sindikat umirovljenika Hrvatske upozoravao je na ukidanje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju jer je smatrao da je to jedan od najneuređenijih dijelova ZOO-a te da se njihovu pravnom savjetovalištu svake godine javi više od 2000 osoba, najčešće starih i nemoćnih koji su ostali bez imovine nakon potpisivanja ugovora te shvaćanja da su prevareni od druge strane.²⁰ Nakon shvaćanja da su prevareni sudskim putem traže raskidanje ugovora no s obzirom na to da kod nas sudski procesi dugo traju, presudu gotovo i ne dočekaju. Sindikat je 2012.

²⁰ Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji, Glas Slavonije, <http://www.glas-slavonije.hr/322559/1/Ne-sklapajte-ugovor-o-dosmrtnom-uzdrzavanju-ni-s-najmilijima-iz-obiljti>, pristupljeno 16. siječnja 2017.

godine uputio poziv Ministarstvu pravosuđa da se ukine ugovor o dosmrtnom uzdržavanju te da se dodatno regulira ugovor o doživotnom uzdržavanju, ali je njihov prijedlog odbijen. Sve to dovodi do toga da sve više starih i nemoćnih postaju socijalni slučajevi, a nerijetko mnogi od njih ostaju na cesti jer zapravo kasno shvate da su prevareni. Pučka pravobraniteljica je također reagirala u navedenom slučaju podnoseći nebrojeno puta izvješća i prijedloge Hrvatskom saboru i Vladi, no bez uspjeha. Sindikat smatra da bi trebalo više raditi na tome da se zaštite starije osobe od manipulacije te da se radi na njihovoj edukaciji i informiranju o tome koji rizici mogu biti nakon potpisivanja i sklapanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju. Isto tako, Sindikat umirovljenika traži da se ukine sporni ugovor te smatraju da se u praksi taj institut najviše zlopotrebjavao od drugih strana te da je riječ o klasičnim prijevarama ljudi. Nadalje, Sindikat smatra da se čl. 580. ZOO-a treba dopuniti novim stavicima. Jedan od njihovih zahtjeva jest da davatelj uzdržavanja ne može imati više ugovora o doživotnom uzdržavanju te da davatelj uzdržavanja izjavi pri sklapanju tog ugovora da je to jedini važeći ugovor o doživotnom uzdržavanju jer se znalo događati u praksi da osobe sklope više takvih ugovora. Nadalje, smatraju da se sudski postupci koji su vezani za ugovor o doživotnom uzdržavanju, trebaju smatrati hitnima te da sud u roku šest mjeseci treba donijeti hitnu presudu jer ako uzmemo u obzir dob primatelja uzdržavanja, ti slučajevi trebaju biti riješeni što prije jer se može dogoditi da osoba umre prije donošenja presude. SUH (Sindikat umirovljenika Hrvatske) zalaže se da država hitno treba intervenirati i osnovati registar tih ugovora te da bi centar za socijalnu skrb trebao davati suglasnost za sklapanje ugovora o doživotnom uzdržavanju i na taj način sprječavao zloporabu tog instituta jer je najčešće riječ o osobama koje su u određenom stadiju bolesti (od demencije, alzheimera i sl.).²¹ Na taj način bi se spriječio utjecaj zaposlenika neke ustanove koja pruža zbrinjavanje starih osoba ili članova njihovih obitelji da utječu na osobe pri sklapanju ugovora o doživotnom uzdržavanju. Isto tako, Sindikat predlaže da ako osoba želi sklopiti ugovor o doživotnom uzdržavanju, ne smije biti kažnjavana jer ako osoba ima iza sebe već dosje o počinjenim kaznenim djelima protiv života i imovine, to bi značilo da bi i u budućnosti mogla ponoviti isto.²²

Pravni stručnjaci a i odvjetnici smatraju da je bolje sklopiti ugovor o doživotnom uzdržavanju nego o dosmrtnom jer je to sigurnije i pruža veću pravnu zaštitu. No, obje vrste ugovora i o doživotnom uzdržavanju i dosmrtnom su zakonom dopušteni te se preporučuje da se sklapaju u nazočnosti odvjetnika kako bi se razjasnile nejasnoće oko tih ugovora i upozorilo na rizike koje to sa sobom povlači.²³ Međutim, zakonodavac je

²¹ Ima li kraja ekonomskoj zloporabi starijih osoba, Sindikat umirovljenika Hrvatske, <https://www.suh.hr/index.php/18-naslovna/711-ima-li-kraja-ekonomskoj-zloporabi-starijih-osoba>, pristupljeno 28. kolovoza 2018.

²² Sindikat umirovljenika Hrvatske, <http://www.suh.hr/>, pristupljeno 28. kolovoza 2018.

²³ Kako se osigurati za stare dane – razlika između ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Glas koncila, <https://www.glas-koncila.hr/razlika-između-dozivotnog-i-dosmrtnog-uzdržavanja>, pristupljeno 8. veljače 2017.

u čl. 587. ZOO-a propisao odredbu pridržaja prava stvarnog tereta gdje ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu može se u njegovu korist osnovati stvarni teret uzdržavanja i na taj način može se spriječiti da osoba ostane bez svoje imovine.²⁴ Važno je istaknuti ovu zakonsku odredbu osobama koje žele potpisati ugovor o dosmrtnom uzdržavanju kako zbog svoje lakomislenosti ne bi ostale bez svega što imaju ili kako ne bi bile izmamljivane i prevarene od druge strane zbog neznanja.

5. UGOVOR O DAROVANJU – POVREDA NUŽNOG DIJELA DAROVNIM UGOVOROM

Zakonodavac je ugovor o darovanju propisao u čl. 479. ZOO-a prema kojem darovanje nastaje kada se darovatelj obveže prepustiti obdareniku bez protučinidbe stvar ili imovinsko pravo, a obdarenik to prihvati.²⁵ Ovaj ugovor je prije bio reguliran Općim građanskim zakonom u člancima od 938. do 956. Važna novela tog zakona bila je III. novela (čl. 951.) u kojoj je bilo regulirano da ako se pri određenju nužnog dijela uzmu u račun darovanja, ostavina ne dostiže za njegovo pokriće, može prikraćeni nužni nasljednik zahtijevati od obdarenika da radi pokrića manjka vrati dar. Dalje, u članku se navodilo da ako je i sam obdarenik ovlašten na nužni dio, odgovara drugome samo ako bi zbog darovanja dobio više od nužnog dijela koji bi mu pripadao pri uračunavanju darovanja.²⁶

Što se točno smatra darom, regulira naš Zakon o nasljeđivanju u čl. 72. te se darom u smislu tog Zakona smatra: oprost duga, odricanje od prava, ono što je ostavitelj za vrijeme svoga života dao nasljedniku na ime nasljednoga dijela ili radi osnivanja ili proširenja kućanstva ili radi obavljanja zanimanja kao i svako drugo raspolaganje bez naknade.²⁷ Može se slobodno reći da je ovaj ugovor uz ugovor o doživotnom i ugovor dosmrtnom uzdržavanju jedan od češćih ugovora u hrvatskoj pravnoj praksi.

Što se tiče sudske prakse, rješavajući reviziju, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u jednom slučaju presudio i odbio reviziju kao neosnovanu jer su tužitelji izjavivši reviziju, predložili da se jedan dio tužbenog zahtjeva koji je glasio da je ništavan ugovor o darovanju te da taj ugovor nema pravne važnosti i da se ili prihvati ili da se ukinu presude nižih sudova i njihovo rješenje te da se predmet vrati ponovno sudu na njegovo odlučivanje. Naime, stranka u postupku je tražila vraćanje dara u ostavinsku masu (u konkretnom slučaju postupak se vodio nakon smrti pok. B. I.-ja), no Vrhovni sud je odbio taj tužbeni zahtjev te odlučio da će se taj postupak voditi kao ostavinski postupak, odnosno kao

²⁴ Vidi čl. 587. ZOO-a.

²⁵ Vidi čl. 479. ZOO-a.

²⁶ Opći austrijski građanski zakonik, akr. OGZ: III. Novela § 951.j.

²⁷ Vidi čl. 72. ZN-a.

izvanparnični postupak radi donošenja odluke o povredi nužnog dijela.²⁸ Tužitelji su smatrali da su oštećeni darovanjem u svome nasljednom dijelu koje je učinio pok. B. I. jer je vrijednost imovine bila mnogo veća od nekretnina koje je posjedovao pok. B. I. Isto tako, tužitelji su tražili u postupku da se darovni ugovor koji je sastavio pok. B. I. (gdje ostavlja svome sinu prvi i drugi kat zgrade i pola vrta) poništi jer da su ugovorom o darovanju povrijeđeni u svome nužnom dijelu.

Nadalje, zanimljiv je i slučaj Vrhovnog suda iz 1997. godine gdje je bilo riječi o vraćanju dara zbog povrede nužnog dijela tužitelja jer prema ZN-u, nužnom nasljedniku pripada pravo da zahtijeva vraćanje darova ako se umanjnjem ili ukidanjem oporučnih raspolaganja ne može postići dopuna povrijeđenog nužnog dijela. U konkretnom slučaju pok. C. B. je za života zaključio ugovor o doživotnom uzdržavanju 1985. godine s tuženicom u sporu te je on tim ugovorom dao tuženici kao davateljici uzdržavanja u vlasništvo svoje nekretnine zbog kojih se predmet vodio na sudu. Nužni nasljednici pok. C. B.-a smatraju da je zaključen ugovor o doživotnom uzdržavanju zbog nesrazmjera činidbi u jednom dijelu darovnog ugovora te da su oni povrijeđeni zbog toga u svome nužnome dijelu te traže povrat u ostavinu dijela nekretnina.²⁹ Sud je to odbio i utvrdio da je neprihvatljivo stajalište tužitelja koji žele ostvariti pravo na dio imovine ostavitelja bez ostavinskog postupka.³⁰ Stajalište Suda je da ugovor o doživotnom uzdržavanju koji je sklopljen može predstavljati djelomično darovni ugovor i naplatni pravni posao ako je riječ o nerazmjeru između činidbe i protučinidbe te da je riječ o mješovitom karakteru ugovora. Dužnost je Suda bila utvrditi navedene okolnosti u parnici jer tom vrstom ugovora najčešće se izigravaju nužni nasljednici te je dužnost Suda bila i utvrditi je li tužitelj povrijeđen u svome nužnom dijelu.

Nadalje u drugom slučaju Vrhovnog suda iz 1995. godine bila je riječ o zahtjevu tužitelja radi priznanja prava vlasništva nad nekretninama tuženika koje je on stekao na temelju ugovora o darovanju te je zahtjev utemeljen pravom na povrat dara koji traže nužni nasljednici. Navodno je bilo riječi o povredi njihova nužnog dijela koji im pripada na temelju nasljednog prava njihova oca koji je ugovor o darovanju sklopio za života u korist svoga zakonskog nasljednika također tuženoga. S obzirom na to da je objektivni rok tri

²⁸ "U svom zahtjevu tužitelji su naveli da se pred sudom u Splitu vodi ostavinski postupak iza pok. B. I. te je sud uputio tužitelje na parnicu radi vraćanje dara u ostavinsku imovinu. Naime, ostavitelj B. I. je 1984. godine sastavio poruku te je tom oporukom ½ svoje imovine ostavio svojim kćerkama i supruzi dok je 1972. godine svome sinu darovao prvi i drugi kat zgrade u S. i ½ vrta." VSRH Rev 925/1993-2 od 18. svibnja 1994.

²⁹ "Prvostupanjski sud je taj zahtjev odbio jer da se ne može odlučivati o vraćanju dara u ostavinsku imovinu time da se darovanjem smatra imovina raspoređena na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju toliko dugo dok je taj ugovor još uvijek važeći te da se bez prethodnog poništenja tog ugovora ne može prijenos nekretnina smatrati bez teretnim." VSRH Rev 252/1994-2 od 25. rujna 1997.

³⁰ Nužni nasljednik mora svoj zahtjev postaviti prema sunasljednicima u ostavinskom postupku ako želi povrat dara, a ako oni na to ne pristanu, svoje pravo može tražiti u parnici.

godine od ostaviteljeve smrti za povratom dara, Sud je odlučio da je nastupila zastara tužbenog zahtjeva te su zahtjev sukladno tome i odbili.³¹

Kao što možemo vidjeti iz navedenih primjera, sve su češće situacije u praksi kada dolazi do povrede nužnog dijela darovnim ugovorom. Tako u slučaju Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz 1992. godine utvrdilo se da je u konkretnom slučaju pok. S. A. darovnim ugovorom u korist S. M. povrijedila zakonsko pravo tužitelja S. I.-ja na nužni dio te je stoga tužitelju kao nužnom nasljedniku pripalo 1/16 dijela nekretnina upisanih na tuženika te da je tuženik S. M. dužan trpjeti da se te nekretnine umanje do visine unaprijed navedenog nužnog dijela tužitelja. Revizija koja se tražila u navedenom slučaju bila je osnovana jer nije uopće bio sporno da je sklopljen ugovor o darovanju između majke stranaka i tuženika te da je na temelju tog ugovora tuženik upisan kao suvlasnik u zemljišne knjige. Nakon upisa u zemljišne knjige tuženik je sagradio novi objekt na postojećoj nekretnini. S druge strane, Sud je smatrao da to što je tuženik sagradio novu stvar na stečenom vlasništvu nema pravne posljedice na tužitelja kao nužnog nasljednika.³²

5.1. BROJ PRESUDA KOJIM JE UTVRĐENO POVREDA PRAVA NUŽNIH NASLJEDNIKA DAROVNIM UGOVOROM TIJEKOM GODINA

USTAVNI SUD

Tablica 4.

GODINA	2004.	2012.
BROJ PRESUDA	2	1

U razdoblju od 2004. do 2012. godine Ustavni sud je imao samo tri predmeta u kojima je odlučivao o povredi prava nužnih nasljednika ugovorom o darovanju.

VRHOVNI SUD

Tablica 5.

GODINA	1990.	1991.	1992.	1994.	1996.	2012.	2015.
BROJ PRESUDA	1	1	2	2	3	1	1

³¹ VSRH Rev 210/1994-2 od 7. rujna 1995.

³² "Kada nužnom nasljedniku kao tužitelju pripada samo jedan dio nekretnine stečene darovanjem onda je vrlo važno utvrditi da li je stvar djeljiva ii ne za tuženika. Ako stvar nije djeljiva tuženik ne bi mogao predati tužitelju pravno i fizički samostalnu cjelinu sporne nekretnine. U tom slučaju dužan mu je prepustiti idealni dio u stvari ii platiti vrijednost darovane stvari u dijeli kojem je povrijeđen nužni dio." VSRH Rev 814/1990-2 od 24. lipnja 1992.

U razdoblju od 1990. do 2015. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske donio je devet presuda o povredi nužnog dijela darovnim ugovorom od toga je najviše presuda imao 1996. godine.

ŽUPANIJSKI SUDOVI

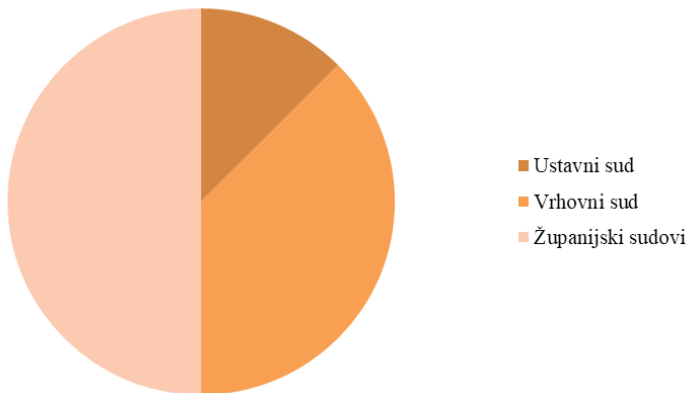
Tablica 6.

GODINA	2007.	2012.	2013.	2015.	2016.	2017.
BROJ PRESUDA	1	1	1	5	3	1

Županijski sudovi su najviše predmeta imali u 2015. godini, a sveukupno su donijeli dvanaest presuda u razdoblju od 2007. do 2017. godine.

Grafikon 2.

GRAFIČKI PRIKAZ PRESUDA HRVATSKIH SUDOVA O POVREDI PRAVA NUŽNIH NASLJEDNIKA UGOVOROM O DAROVANJU

Iz navedenog grafičkog prikaza možemo vidjeti da su županijski sudovi imali najviše predmeta za odlučivanje o povredi prava nužnih nasljednika ugovorom o darovanju, dok je najmanje predmeta imao Ustavni sud.

6. UMANJENJE BESPLATNIH RASPOLAGANJA I VRAĆANJE DAROVA ZBOG POVREDE NUŽNOG DIJELA

Kao što je već spomenuto u radu, pravo nužnog nasljednika da potražuje svoj nužni dio regulira Zakon o nasljeđivanju (ZN). Najbitnija funkcija instituta nužnog nasljeđivanja

jest da se zaštite imovinska prava i interesi nužnog nasljednika.³³ Na početku u uvodnom dijelu je rečeno da je institut nužnog nasljednog prava nastao još u rimsko doba kada je došlo do apsolutne slobode oporučivanja, kako bi se zaštitili interesi najbliže obitelji.³⁴

Dr. Marijan Horvat u svojoj knjizi *Rimsko pravo* u dijelu kod formalnog nužnog nasljeđivanja govori da oporučitelj u rimskom pravu nije mogao ne uključiti svoje nasljednike (*sui heredes i postumi*) u oporuku jer bi to u protivnom značilo poništenje oporuke.³⁵ Osim toga, nasljednici su mogli biti i *exhereditatio*.³⁶ S druge strane, kod rimskog instituta materijalnog nužnog nasljednog prava nužni nasljednici nisu mogli znati hoće li naslijediti neki dio iako je Justinijan u svojoj kodifikaciji (*lat. Codex Justinianus*) zauzeo stav da se nužnim nasljednicima mora ostaviti određeni dio nasljedstva.³⁷

U našem pravu da bi nužni nasljednik mogao ostvariti svoje pravo na nužni dio, to može samo u trenutku smrti ostavitelja te se on kao zakonski nasljednik na to mora pozvati. Jednom kada se upusti u parnicu nužni nasljednik ne može birati koja će raspolaganja ostavitelja pobijati³⁸ a koja neće zato što je to strogo određeno zakonom. Naime, ako nužni nasljednik³⁹ ne može namiriti svoj dio, ima pravo tražiti prema ZN-u dopunu svog dijela. Ako bi nasljednik dobio manje od onoga što mu je zakonski zajamčeno,⁴⁰ to znači da je povrijeđen njegov nužni dio.⁴¹ U čl. 77. ZN-a daje se definicija povrede nužnog dijela gdje je nužni dio⁴² povrijeđen kad je ukupna vrijednost raspolaganja oporukom i/ili vrijednost darova tolika da zbog nje nužni nasljednik ne bi dobio punu vrijednost svoga nužnog dijela⁴³ s time da se u ukupnu vrijednost besplatnih raspolaganja i darova uzimaju u račun oni darovi i raspolaganja koje je sam ostavitelj definirao da se ne uračunavaju nužnom nasljedniku u njegov nužni dio. Kao što je već na početku rečeno, oporučitelj

³³ Jakelić, Dinko, Neka pitanja o isključenju iz nasljedstva nasljednika s pravima na nužni dio, *Odvjetnik – časopis Hrvatske odvjetničke komore*, 97, 3–4/2006., str. 37.

³⁴ Horvat, *Rimsko pravo*, *loc. cit.*

³⁵ Cijelom tom sustavu temelj je bilo načelo agnacije, a načelo agnacije je značilo srodstvo po očevoj strani, a djeca s majkom dolaze samo ako se i ona nalazi pod vlasti muža.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Cf. ibid.*, str. 329.–332., 332.

³⁸ U rimskom pravu nužni nasljednik je besplatna raspolaganja mogao pobijati s *querella inofficiosae donationis* i *quarella inofficiosae dotis*.

³⁹ Pod nužnim nasljednicima smatraju se samo one osobe koje su srodno najbliže ostavitelju. Mogu biti apsolutni i relativni nasljednici. Apsolutni su ostaviteljevi potomci, posvojenici te potomci posvojenika, dok su relativni roditelji ostavitelja, tj. posvojitelji te ostala rodbina i preci. Za razliku, u rimskom pravu nužni nasljednici su bili polubraća i polusestre po ocu te braća i sestre.

⁴⁰ Vrijedati nečiji nužni dio može se raznim ograničenjima kao i zapisima i nalozima prema ZN-u.

⁴¹ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008., str. 236.

⁴² Minimum zakonskog nužnog dijela u rimskom pravu iznosio je $\frac{1}{4}$ (*debita portio*).

⁴³ Zakon o nasljeđivanju, pročišćeni tekst, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015.

može povrijediti pravo nužnog nasljednika samo besplatnim pravnim poslovima, odnosno raspolaganjima bilo među živima (npr. darovanje) ili pravnim poslovima za slučaj smrti (npr. darovanje za slučaj smrti).

Županijski sud u Splitu u jednom je slučaju utvrdio i presudio da je stranki u postupku, konkretno tužitelju N. N., bilo povrijeđeno pravo na nužno nasljeđivanje iza pok. M. N.-a te da mu pripada dio suvlasništva kao nužnom nasljedniku na nekretnini i da je tužena druga strana M. Š. dužna trpjeti taj upis u zemljišnu knjigu jer prema čl. 70., st. 3. ZN-a nužnom nasljedniku pripada jedna polovina dijela imovine.⁴⁴ Važno je napomenuti da pri povratu dara kojim je povrijeđen nužni nasljedni dio, sud ili javni bilježnik nisu ovlašteni o tome odlučivati *ex officio*, nego to ovisi o tome želi li nužni nasljednik pobijati ostaviteljeva besplatna raspolaganja ili ne. Njegovo pravo određeno je objektivnim rokom od tri godine koji je ujedno zastarni rok koji smo već prije spomenuli.⁴⁵

Prema čl. 220. ZN-a sam nasljednik svojom izjavom izjavljuje svoje pravo na povrat dara.⁴⁶ Ne samo da nasljednik svojom izjavom traži povrat dara i onoga što mu pripada, nego mora dokazati da je sposoban naslijediti ono što mu pripada.⁴⁷ Isto tako, prema čl. 81., darovi se vraćaju počevši od posljednjeg i obratno redom kojim su učinjeni ako nisu dovoljno umanjena oporučna raspolaganja.⁴⁸ Neće se pribrajati darovi koji su učinjeni zbog neke koristi kao ni darovi koji se ne uračunavaju u nasljedni dio nužnog nasljednika. Drugim riječima, ne uračunavaju se ni darovi manje vrijednosti dok se ostali darovi uzimaju u obzir pri uračunavanju nasljednika u njegov nužni dio.⁴⁹

U jednom konkretnom slučaju Županijski sud u Rijeci 2017. godine poništio je ugovor o darovanju koji su sklopili strane J. H. iz Samobora i B. H. iz Samobora jer je Sud ustvrdio da je darovanje u konkretnom slučaju učinjeno kako bi se spriječilo da kćeri dobiju svoj nužni dio koji im zakonski pripada iz imovine oca pok. M. K.-a jer je tužiteljica u postupku namjerno sklopila ugovor s tuženikom kako bi prikratila nasljednike (kćeri) njihova nužnog dijela te je ustanovljeno da tuženik mora vratiti sve darovane nekretnine nakon što se sudski postupak okonča.⁵⁰

⁴⁴ Županijski sud u Splitu, br. Gž-3099/2017 od 18. siječnja 2018.

⁴⁵ Gavella; Belaj, *op. cit.* (bilj. 41), str. 236.

⁴⁶ Može biti riječi o ostavinskom postupku, a ako nije riječ o tome, onda u posebnoj parnici nužni nasljednik može tražiti povrat dara gdje će biti u ulozi tužitelja.

⁴⁷ Klasiček, Dubravka, Razlika između sastava ostavine i onoga što se nasljednik doista nasljeđuje, *Hrvatska pravna revija*, br. 9/2009, str. 41.

⁴⁸ Klasiček, *op. cit.* (bilj. 47), str. 45.

⁴⁹ Tako i Županijski sud u Splitu, u odluci br. Gž-26/2915-2 od 6. travnja 2016.

⁵⁰ Županijski sud u Rijeci, br. Gž-1998/2016-3 od 18. siječnja 2017. godine.

Isto tako u drugom slučaju, Općinski sud u Bjelovaru 2012. godine u prvostupanjskoj presudi presudio je da se iz ostavinske imovine, u konkretnom slučaju iza pok. R. K.-a iz B.-a vraća dar učinjen I. tuženiku H. K.-u iz B.-a na osnovi ugovora o darovanju nekretnina kako bi se namirio nužni nasljedni dio tužitelja D. K.-a iz B.-a U obrazloženju Sud je naveo da je tužitelj protiv tuženika podnio tužbu za povratom dara u ostavinu te da se u tužbi navodi da je darovnim ugovorom koji je sklopio 10. travnja 1973. godine sada pok. R. K. darovao svoj suvlasnički dio, odnosno 1/12 dijela nekretnine svome sada pok. Z. K.-u. Sud dalje navodi da darovnim ugovorom sklopljenim 1997. godine između pok. R. K.-a i I. tuženika, pok. R. K. darovao je 1/12 svoga suvlasničkog dijela I. tuženiku. Tužitelj, odnosno zakonski nasljednik sada pok. R. K.-a, ostvaruje pravo na 1/12⁵¹ svog nužnog dijela, budući da je on bliski srodnik pok. R. K.-a.⁵² Sud je također ustanovio i obrazložio da sunasljednici u postupku mogu, a i ne moraju dobrovoljno vratiti dar te da u tom slučaju, ako ne pristaju dobrovoljno vratiti stvar, nužni nasljednik može ostvariti svoje pravo samo u parnici.⁵³

7. KOMPARIJAZIJA NUŽNOG NASLJEDNOG PRAVA HRVATSKE I MAĐARSKE

Kako u hrvatskom tako i u mađarskom pravnom sustavu postoje razlike oko instituta nužnog nasljeđivanja. Kao što je već i prije bilo spomenuto u radu nužni nasljednici u hrvatskom pravnom sustavu dijele se na apsolutne i relativne. Relativni nasljednici doći će na red za nasljeđivanje u slučaju kada se pozovu na red za nasljeđivanje te kada nemaju dovoljno financijskih sredstava za život. S druge strane, u mađarskom pravnom sustavu nema nikakve razlike između nasljednika, ali u njihovu pravnom sustavu postoji tzv. *linearno nasljeđivanje*.⁵⁴ To konkretno znači da se zakonskim nasljednicima smatraju roditelji te ostala rodbina bez obzira na to ima li ostavitelj potomke ili ne. Što se tiče izračunavanja nužnog dijela, tu nema razlike između našeg i mađarskog pravnog sustava jer nužni nasljednik može potraživati svoj dio koji mu je povrijeđen besplatnim raspolaganjima. U tom slučaju prvo se izračunava ukupna vrijednost ostavine, a ono što ostane naziva se tzv. čista ostavina.⁵⁵ U našem pravnom sustavu svi darovi i zapisi uračunavaju se nasljedniku u njegov nužni dio; istu stvar je usvojilo i mađarsko pravo. Treba napomenuti da je dio relativnih nasljednika mnogo manji nego u slučaju apsolutnih nasljednika.⁵⁶ Što se tiče mađarskog prava, darovi koje je ostavio ostavitelj, neće biti

⁵¹ Justinijan je u rimskom pravu povisio nužni dio s četvrtine na ½ dijela.

⁵² Općinski sud u Bjelovaru, br. P-198/12-28.

⁵³ Gavella; Belaj, *op. cit.* (bilj. 41), str. 232.

⁵⁴ Csöndes, Monika; Klasiček, Dubravka, Pravna narav nužnog dijela u hrvatskom i mađarskom nasljednom pravu, Suvremeni pravni izazovi: EU – Mađarska – Hrvatska, Osijek, Pečuh, 2012., str. 379.

⁵⁵ Cf. *ibid.*, str. 379.–397., 385.

⁵⁶ *Ibid.*

pobojni ako bi i došlo do povrede nužnog dijela. Kao što je već rečeno, u našem pravu nužni nasljednik može pobijati ostaviteljeva raspolaganja u roku od tri godine, dok je u mađarskom nasljednopravnom sustavu taj rok pet godina.⁵⁷ I u mađarskom i u našem pravnom sustavu može doći do isključenja nužnih nasljednika iz određenih razloga navedenih u zakonu,⁵⁸ ali je to isključenje u mađarskom pravu valjano samo onda kada to isključenje ima uporište u čl. 663. njihova građanskog zakona. Iako naše pravo poznaje institut lišenja nužnog dijela,⁵⁹ to u mađarskom pravnom sustavu ne postoji.⁶⁰

8. ZAKLJUČAK

Kroz analizu brojnih sudskih odluka i prakse u radu mogli smo vidjeti različite primjere povreda ugovora kako kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, tako kod ugovora o darovanju o povredi nužnog dijela nasljednika. Brojni primjeri mogu se pronaći u našoj sudskoj praksi o zlouporabi instituta nužnog nasljeđivanja jer općenito gledano, kada je riječ o institutu nasljeđivanja uvijek će u životu postojati strane koje neće biti zadovoljne raspodjelom imovine ostavitelja te će često svoj dio koje smatraju da im pripada, tražiti na sudu u parnici. Isto tako kroz statističke podatke prikazane u tablicama mogli smo vidjeti broj presuda, odnosno broj predmeta koje su sudovi imali tijekom godina, a koji su se ticali povrede nužnog nasljeđivanja ugovorom o darovanju gdje su županijski sudovi imali najviše predmeta tijekom godina te povrede ugovora o doživotnom uzdržavanju gdje je Vrhovni sud imao najviše predmeta. U radu se također dao osvrt i na komparaciju mađarskog i hrvatskog instituta nužnog nasljeđivanja pa smo zapravo mogli vidjeti koje su sličnosti a koje su razlike. Treba napomenuti da će u budućnosti sigurno biti još više predmeta o povredi nužnog dijela nasljednika kako na Županijskim sudovima tako i na Vrhovnom i Ustavnom sudu.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Gavella, Nikola; Belaj Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008.

⁵⁷ Cf. *ibid.*, str. 379.–397., 387.

⁵⁸ Oporučitelj može isključiti iz nasljedstva nasljednika koji ima pravo na nužni dio (1) ako se on povredom neke zakonske ili moralne obveze koja proizlazi iz njegova obiteljskog odnosa s ostaviteljem teže ogriješio prema ostavitelju, (2) ako je namjerno počinio neko teže kazneno djelo prema njemu ili njegovu bračnom drugu, djetetu ili roditelju, (3) ako je počinio kazneno djelo protiv Republike Hrvatske ili vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom, (4) ako se odao neradu ili nepoštenom životu. Čl. 85. ZN-a.

⁵⁹ Ako je potomak koji ima pravo na nužni dio prezadužen ili je rasipnik, oporučitelj ga može u oporuci na izričit način lišiti u cjelini ili djelomično njegova nužnog dijela u korist njegovih potomaka.

⁶⁰ *Ibid.*

2. Horvat, Marijan, Pojam nužnog nasljednog prava, Rimsko pravo, Zagreb, 1974.
3. Vedriš, Martin; Klarić, Petar, Građansko pravo, Zagreb, 2014.

Članci:

1. Belaj, Vlado, Prestanak ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, *Liber amicorum Nikola Gavella: građansko pravo u razvoju: zbornik radova u čast 70. rođendana profesora emeritusa Nikole Gavelle, Igor Gliha, et al. (ur.)*, 2007., str. 685.–710.
2. Bevanda, M.; Čolaković, M., Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u sudskoj praksi, Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse: zbornik radova sa međunarodnog savjetovanja, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, 10 (2012), str. 276.–293.
3. Csondes, Monika; Klasiček, Dubravka, Pravna narav nužnog dijela u hrvatskom i mađarskom nasljednom pravu, Suvremeni pravni izazovi: EU – Mađarska – Hrvatska, Osijek, Pečuh, 2012., str. 379.–397.
4. Jakelić, Dinko, Neka pitanja o isključenju iz nasljedstva nasljednika s pravima na nužni dio, *Odvjetnik*, časopis Hrvatske odvjetničke komore, 97, 3–4/2006., str. 36.–41.
5. Klasiček, Dubravka, Razlika između sastava ostavine i onoga što se nasljednik doista nasljeđuje, *Hrvatska pravna revija*, br. 9/2009., str. 39.–50.

Izvori prava:

1. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.
2. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 127/2013, 33/2015.
3. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018.

Mrežni izvori:

1. Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji, Glas Slavonije, <http://www.glas-slavonije.hr/322559/1/Ne-sklapajte-ugovor-o-dosmrtnom-uzdrzavanju-ni-s-najmilijima-iz-obitelji>, pristupljeno 16. siječnja 2017.
2. Ima li kraja ekonomskoj zlouporabi starijih osoba, Sindikat umirovljenika Hrvatske, <https://www.suh.hr/index.php/18-naslovna/711-ima-li-kraja-ekonomskoj-zlouporabi-starijih-osoba>, pristupljeno 28. kolovoza 2018.
3. Sindikat umirovljenika Hrvatske, <http://www.suh.hr/>, pristupljeno 28. kolovoza 2018.
4. Kako se osigurati za stare dane-Razlika između ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Glas koncila, <https://www.glas-koncila.hr/razlika-između-dozivotnog-i-dosmrtnog-uzdrzavanja>, pristupljeno 8. veljače 2017.

CONVERSION OF A LIFELONG MAINTENANCE CONTRACT AND A CONTRACT FOR MAINTENANCE UNTIL DEATH TO A DEED OF GIFT BY REASON OF A VIOLATION OF A FORCED SHARE

Abstract

Situations where lifelong maintenance contracts and contracts for maintenance until death cannot be contested by reason of a violation of a forced share are becoming more common in practice. According to the Inheritance Act, a forced heir is in inheritance law entitled to the right to a forced share, which ipso iure belongs to him/her as an intestate heir. It is important to point out that pursuant to inheritance law, a testator may violate a forced share of an intestate heir only by virtue of free disposals or free legal transactions such as e.g. a deed of gift. Lifelong maintenance contracts and contracts for maintenance until death have gained increasing importance in forced heirship matters because, as strictly formal, bilateral and aleatory legal matters cannot be subject to rebuttal since these are contracts against payment and, accordingly, a forced heir is not entitled to reimbursement of this property for replenishment of his/her forced share. Case law of county courts, the Constitutional and the Supreme Court of the Republic of Croatia, as well as matters concerning a violation of a forced share of an heir, are analyzed in this paper.

Keywords: lifelong maintenance contract, contract for maintenance until death, deed of gift, forced share